

BELİRTEÇLER (ZARFLAR)

(Eylemleri, eylemsileri; durum, zaman, miktar, soru, yer-yön bakımından belirten sözcüklere belirteç (zarf) denir. 5'e ayrılır.)

Durum Belirteçleri:

Eylemlerin, eylemsilerin nasıl yapıldığını belirten sözcüklerdir. Eyleme, eylemsiye sorduğumuz "nasıl" sorusuna yanıt verir.

ÖRNEKLER:

Sessiz konuşuyor. (Nasıl konuşuyor?)

Yavaş gitme. (Nasıl gitme?)

Derdimizi iyi anlatmalıyız.

UYARI: Durum belirteçlerini niteleme ön adlarıyla karıştırmayınız. Adı niteliyorsa ön ad, eylemi niteliyorsa belirteçtir.

Güzel kitapları okumayı severim. (**ön ad**)

Güzel okuyorsun şiiri. (**belirteç**)

Yeni kalemini bana verdi. (**ön ad**)

Bu kitap yeni görünüyor. (**belirteç**)

SORU 1. Hangisinde durum belirteci vardır?

- A. Çocuklar, dışarı çıkın; burada beklemeyin.
- B. Pırıl pırıl bir güne uyanmıştık.
- C. Her taraf çamurdu, bata çıka yürüyorduk.
- D. Babam, geçen hafta kardeşimi doktora götürmüştü.

SORU 2. "Güzel" sözcüğü aşağıdaki tümcelerin hangisinde durum belirteci olarak kullanılmıştır?

- A. Annem, bana güzel bir ayakkabı aldı.
- B. Babam, bizimle her zaman çok güzel konuşur.
- C. Birkaç güzel sözle gönlümü almaya çalıştı.
- D. Gönül güzelliğidir önemli olan, unutmayın bunu!

Zaman Belirteçleri: Eylemin yapılma zamanını bildiren sözcüklerdir. Eyleme sorduğumuz "ne zaman" sorusuna yanıt verir.

ÖRNEKLER:

Erken kalkar, geç yatar.

Dün Ankara'dan geldi.

Gelecek yıl sınava gireceğiz.

19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktı.

Siz gidin, sonra ben de gelirim.

Çeşme'ye yaz tatilinde gidelim.

23 Nisan'da kitap fuarına gittik.

SORU 1. Hangisinde zaman belirteci kullanılmamıştır?

- A. Dün bizi görmeye gelmiş.
- B. Ailece sonbaharda yurt dışına gideceğiz.
- C. Yazın güzelliklerine doyamam.
- D. Babam henüz gelmedi.

SORU 2. Tümcelerdeki zaman belirteçlerini bulup altını çiziniz.

- Bizi karşısında görünce şaşırdı.
- Yaşadıklarını anlatırken gözleri yaşardır.
- Çantamı gecedan hazırlamıştım.

SORU 3. "akşam" sözcüğü hangi tümcede belirteç olarak kullanılmıştır?

- A. Akşam günün en duygulu saatidir.
- B. Akşam oldu, hüznümlendim ben yine.
- C. Arkadaşlarla akşam tiyatroya gideceğiz.
- D. Akşam yemeğini biraz önce yedik.

Miktar (azlık- çokluk)

Belirteçleri: Eylemlerin, eylemsilerin, belirteçlerin ve ön adların miktarını belirten sözcüklerdir. "Ne kadar" sorusuna yanıt verir.

Belli başlı miktar belirteçleri: pek, az, çok, en, daha, fazla...

ÖRNEKLER:

Fazla mal göz çıkartmaz. (Ne kadar mal?)

Çok hızlı koşuyor. (Belirtecini miktarını belirtmiş)

Az çalıştım. (eylemin miktarını belirtmiş)

Pek akıllı bir çocuk. (ön adın miktarını belirtmiş.)

UYARI: Miktar belirteçleri ek aldıklarında belirteç olmazlar.

Çok güzel bir mahalle... (belirteç)

Çoğu bitti, azı kaldı. (belirteç değil)

Fazlasında gözüm yok. (belirteç değil)

SORU 1. Aşağıdaki tümcelerde yer alan miktar belirteçlerini bulup altını çiziniz.

Bugünlerde çok az uyuyor.
Gayet çalışkan bir insandı.
Dergiyi çıkarmak için epey çalıştık.
Umut, pek akıllı bir çocuktur.
Fazla okuyor, gözleri bozulacak.

SORU 2. "Çok" sözcüğü aşağıdaki tümcelerin hangisinde eylemin miktarını belirtmiştir?

- A. Çok fazla geziyorsun.
- B. Irmak da çok çalışmış.
- C. Çok güzel konuşuyor.
- D. En çok seni seviyorum.

Yer- yön Belirteçleri: Eylemlerin yöneldiği yeri bildiren sözcüklerdir. Eyleme sorulan "ne yöne" sorusuna yanıt verir.

Belli başlı yer-yön belirteçleri şunlardır: aşağı, yukarı, içeri, dışarı, ileri, geri, öte, beri.

ÖRNEKLER:

Öte git de rahatlayalım.

Geri gelmeyi düşünüyorlar mı?

Beri gel de ne ezdiğine bak.

UYARI: Yer-yön belirteçleri eksiz olur ve eylemin yönünü belirtir. "Aşağı, yukarı, içeri, dışarı, ileri, geri, öte, beri" sözcükleri adın önüne gelirse "ön ad" olur, adın durum eklerinden birini alırsa "ad" olur.

Yukarı mahallede oturuyoruz.

Ön ad ad

Yukarıya çıktı (yönelme durum eki almış).

Ad

Yukarı çık ve beni bekle. (**belirteç**)

Aşağıda toplanmışlar. (**ad**)

Geri kafalılarla uğraşma. (**ön ad**)

Geri git. (**belirteç**)

SORU 1. Aşağıdaki tümcelerin hangisinde "yer-yön belirteci" vardır?

- A. Öteden beri onu tanırım.
- B. İleriden dönün, karşınıza çıkacak.
- C. Çocuklar, aşağı sokakta oynuyorlar.
- D. İçeri girin, hava soğudu artık.

UYARI: Yön adları (batı, doğu, güney, kuzey...) yer- yön belirteci değildir, addır.

Soru belirteçleri:

Eylemleri, eylemsileri soru yoluyla belirten sözcüklerdir.

Belli Başlı Soru belirteçleri: "Nasıl, ne zaman, ne kadar, ne diye, neden, niçin, ne yöne"

Örnekler:

Ne zaman geleceksiniz?

Neden susuyorsun?

Ne kadar çalıştın.

Niçin beni beklettin?

UYARI: Soru belirteçlerini soru ön adları ve soru adlarıyla karıştırmayınız. Adın yerini tutuyorsa "soru adlı"dır, adın önüne gelmişse "soru ön adı"dır.

Kaç kitap okudun? (**ön ad**)

Nasıl bir öğrenciydi? (**ön ad**)

Nasıl geldin? (**belirteç**)

Kitabı kim aldı? (**adıl**)

SORU 1: Aşağıdaki tümcelerin hangisinde soru anlamı belirteçle sağlanmıştır?

- A. Hangi okula gidiyorsun?
- B. Sen de bu filmi izledin mi?
- C. Ne zaman geleceksiniz?
- D. hangisini tercih edersiniz?

SORU 2. "Ne" sözcüğü hangisinde soru belirteci olarak kullanılmıştır?

- A. Bu adam sebepsiz yere ne gülüp duruyor?
- B. Pazardan ne alacaksınız?
- C. Bana ne söylediğini söyleyeyim mi?
- D. Ne aradı ne sordu?

21 OCAK 2021

HAZIRLAYAN: ÜMMÜHAN DURMUŞ ŞİMŞEK
TÜRKÇE ÖĞRETMENİ